

V dosego drugega smotra morajo članice složno in vztrajno delati na to, da najdejo denarnih pripomočkov, ki se bodo uporabljali v korist društvenih ustanov. Denarni viri bi bili: kar največ mogoče članov, ki bi tvorili nekak živ kapital — naprosijo se dobrodelni in denarni zavodi ter večja industrijska podjetja, da se ob sklepu računov blagohotno spomnijo Udruge — izposluje se naj dovoljenje vlade, da smejo člani nabirati darove v društvene namene — književnim potom bi se dal doseči dobiček z izdajo koledarja, knjižice za mladino in velikim številom naročnikov na društven list „Domače Ognjišče“.

Učiteljica Hermina Berkičeva je referirala o § 152 (celibat učiteljic), ki je krivičen za učiteljice in škodljiv vsemu učitelstvu. S tem je bil dnevni red prve glavne skupščine končan. Udruga doseže gotovo lepe uspehe, če najde dovolj energičnih delavk.

Na prošnjo Udruge je dovolila vlada nabirati darove v društvene namene in dala o tej priliki sama 300 K. Odbor je razposlal nabiralne pole. Imena darovalcev, med katerimi sta tudi ban in hrvaški minister, so se objavila v listih. Županijska oblast v Osijeku je po posredovanju učiteljice pl. Glembay in Reisenbüchler uradno priporočila občinskim zastopom, da pristopijo k „Udrugi učiteljic“ kot zakladitelji (100 K), utemeljitelji (50 K) ali izredni člani (letni 2 K). Upravni odbor se je obrnil do odbornic, naj v istem zmislu delujejo pri svoji županijski oblasti. Odbor je sklenil skrbeti za to, da pristopijo tudi učiteljska društva kot člani Udruge.

Tudi „Klub učiteljic“ je med tem uspešno deloval. Prevzel je od hrv. pedagog. književnega zbora časopis „Domače ognjišče“, da ga izdaja na lastno korist ali škodo. Za vzdrževanje lista je dal Udruga 200 K podpore, g. Marija Berger pa 5 delnic delavske tiskarne v Zagrebu. Klub je priredil koncert v korist sanatorija ter imel pri tem 300 K čistega dobička. Osnova se je v Klubu tudi slikarski tečaj in ruski kružok. Fondi, ki so nastali v Klubu, so izročeni v poslovanje „Hrvatskoj učiteljskoj pripomočnoj in posmrtnoj zadrugi“ in so znašali leta 1904:

a) za dote učiteljicam in učiteljskim hčeram	K 878.84,
b) za zgradbo sanatorija	453.36,
c) za konvikt	134.36.

Moji napori, uspehi in neuspehi.

Spisal Ivan Lapajne.
(Dalje.)

S tem optimističnim načelom sem zbujal mladini veselje do življenja, kar je najboljši, kar more človek nuditi svojemu bližnjemu.

Narava marsikateriga človeka je vnetja za vse dobro. Ako pa je ta človek po svojem stanu učitelj, se ta njegova lastnost še potencira. Ni čuda! Ako mora učitelj-vzgojitelj dan za dnevom mladini pripovedovati le o lepih čednostih, preidejo menda njemu samemu te lepe čednosti v kri in meso. Nočem sicer te lepe lastnosti sebi pripisovati, a vendar imam zavest, ki jo bom nesel seboj v grob, da me je pri vseh mojih podjetjih vedila vedno le ljubezen, storiti kaj dobrega v prid slovenskemu kmetu, meščanu, v čast slovenske mu narodu in jeziku itd.

N. pr. V Krškenu je bila in je še kmetijska podružnica. Ta je bila že pred 24 leti na moje prigovarjanje in največ z mojim sodelovanjem priredila tako velikansko kmetijsko razstavo, kakršne so na kmetijskih redkokdaj. Priprave za razstavo in razstava sama je trajala več kakor 14 dni in bila v korist in ponos malemu našemu mestu.

Udruga je izdala knjigo „Darovi našim djevojkama“, ki so jo spisali priznani hrvaški pisatelji in pisateljice.

Na korist Udruge so se priredile zabave v Valpovu, Gorjanah, Otočcu in Virovitnici, ki so donesle lepe vsote. Vlada je pozvala Udrugo, naj stavi predloge, kako bi se povzdignilo gospodinjstvo med narodom. Posebni odsek je izdelal načrt in ga predložil vladi. Odbor je moral tudi predložiti vladi natančne podatke o društvenem delovanju, ki se priobčijo v petletnem vladnem poročilu o stanju vsega šolstva v Hrvaški in Slavoniji.

Na prošnjo Udruge, naj bi se pri oddaji voditeljskih mest, oziralo tudi na učiteljice, je vlada odgovorila, da bo odlikovala tudi nadalje dragevolje marljive učiteljice s častnimi mesti ravnateljic in voditeljic, kjerkoli bodo to dopuščale lokalne in šolske koristi.

Dne 10. julija 1905 se je vršila druga glavna skupščina Udruge. Račun izkazuje:

Dohodkov	K 8004.64
stroškov	2034.90
imovina znaša	K 5969.74
zraven še vrednost knjige „Darovi“	1800.—
skupaj	K 7769.74

Po sprejemu nekaterih odborovih predlogov glede pravil, izdaje knjig in nabiranja darov so se vršile nadomestne volitve v odbor.

Zato je predavala Angelina Novotni: „Kako naj se povzdigne stanovska zavest?“ Sprejeli sta se resoluciji: 1. Odpravi naj se § 152, ker ni naraven niti času primeren, a slabo deluje na stanovsko zavest. 2. Zaradi obče potrebe, kakor tudi v interesu naroda in stanovske zavesti naj se povišajo plače učitelstvu.

Poročala je še dr. phil. Ada Broch o svojih doživljajih v Novem Jorku, Hermina Berkič pa o sirovosti naše dece.

V upravnem odboru se je osnovala sekcija, ki naj bi delovala na to, da se čimprej ustanovi konvikt za učiteljske hčere. Svoje delovanje je začela z otvoritvijo „Mense učiteljic“, kjer bodo dobivale učiteljice dober in cen obed in kjer se bodo hkrati vadila dekleta v kuhi in gospodinjstvu. Vlada je darovala Mensi 400 K, pa tudi od strani občinstva so prihajali razni darovi. Da bi pa bilo mogoče čimprej iz Mense razviti konvikt, se je

Na Raki blizo Krškega je bival nemški graščak Lenk. Oče je bil koncilijant mož in ud c. kr. okrajnega šolskega sveta, deligiran vanj še v dobi, ko je bil kranjski deželni odbor v nemških rokah. Njegov sin, bogat kakor oče ali še bogatejši, kar je oženjen z bogato Američanko, je postal nekako prvi dobrotnik „Okrajne posojilnice“ v Krškem, ker ji je prepustil 100 gld 2 ali 3 leta brezobrestno. Stvar je sicer malenkostna, ali jaz sem jo upošteval in hvalil moža, ki je potlej to hvalo izkoristil.

On je hotel z mojo pomočjo veliko storiti za vojaško patrijotično društvo „Rdeči križ“, katero običajno podpirajo in vodijo c. kr. uradniki, aristokrati itd. To društvo je pa dandanes ko ni bilo že dolgo vojske, jako založeno z blagom, denarjem itd. Pred 20 in več leti se je za podružnico „Rdečega križa“ v Krškem jako zanimal mladi g. Lenk in hotel menda postati njen predsednik, zaradi česar je prišel navzkriž s tedanjem glavarjem Weigleinom. Zakaj [to pripovedujem? Ker sem mu jaz na njegove prošnje poslovenil cel koš tiskovin, ki so priporočale „Rdeči križ“. In uspeh? G. Lenk je dobil plemstvo, k čemer mu je njegov trud za to društvo gotovo nekaj pripomogel, nekaj pa okolščina, ker je baje dokazal, da so bili že njegovi predniki enkrat plemeniti. Nasproti meni pa je bil manj „plemenit“. Po-

obrnili odbor do vseh učiteljskih društev, naj pristopijo z večjim ali manjšim zneskom k Udrugi. Temu pozivu se je odzvalo le sedem društev.

Udruga je dobila vladno dovoljenje, da sme tudi prihodnje leto nabirati darove.

Na prošnjo Udruge je pozvala vlada vse županijske oblasti, naj strogo pazijo na to, da bode na novo ustanovljenih učiteljskih mestih in pri razširjenju šol skrbjeno tudi za stanovanje učiteljem. Pripetili so se namreč slučajji, da ni mogla učiteljica nastopiti službe, ker ni imela kje stanovati.

Udruga je vložila tudi prošnjo, naj se pri reviziji šolskega zakona uvrsti točka glede pogrebnih stroškov za umrlimi učiteljicami.

(Konec.)

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca mal. travna 1907 K 49.071.32.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Pouk v oddelkih.

O pouku v oddelkih, ki je o njem poročal nadučitelj Rudolf Horvat pri občnem zboru postojnskega učiteljskega društva, so bile sprejete soglasno sledeče teze, oziroma predlogi:

1. Pouk z oddelki je potrebno zlo, ker ima te nedostatke:

- a) premajhna izpremembra učne snovi zlasti za napredkaželjne, nadarjene učence;
- b) prereditveno vplivanje na otroška srca, kar je v vzgojnem oziru jako slabo;
- c) prekratek čas za ustno izraževanje priučenega gradiva in
- d) ker poučujejo učitelji dlje časa iste otroke, spoznajo ti tudi njihove napake.

2. Pouk z oddelki ima poleg tu navedenih nedostatkov tudi nekatere prednosti pred razrednim poukom, in sicer:

daril mi je na „plemenit“ način — tintnik. Hvaležnost ni pač vsakemu človeku prirojena.

To nelepo lastnost se morebiti tudi meni v čem lahko očita, toda v veliki reči se mi nehvaležnosti ne more očitati. V mislih imam rajnega Martina Hočevarja. Brez tega moža ne bi bil jaz nikoli postal meščanske šole ravnatelj. Res ni on pri zidanju šole name mislil, res je on celo zoper mene glasoval; vendar sem ga, četudi je bil nam Slovincem v deželni in državni zboru nasprotnik, vedno spoštoval kot šolskega dobrotnika.

Zaraditega sem se koj po njegovi smrti (1886) trudil, da se mu postavi v Krškem pred šolskim poslopjem spomenik. Koliko truda sem imel z nabiranjem prispevkov, z naročevanjem spomenika, s prireditvijo prostora, s pripravami za slavnost odkritja itd., tega ne morem v kratkih potezah opisati; zakaj nagajali so mi glavar in nemškutarji. Bali (?) so se menda, da bi se Slovenec prikupil bogati vdovi. (?) Če je bila ali ni bila ta bojazen, prazna je bila. Meni je bilo pa vendar srce olajšano, ko sem imel po odkritju spomenika blago in prijetno zavest, da sem s tem izpolnil svojo dolžnost, dolžnost hvaležnosti. Zlasti sem bil vesel tega dogodka še zaraditega, ker smo s postavlje-

a) ker ima učitelj dlje časa in na enorazrednicah ves čas šolskega obiskovanja poučevati iste otroke, spozna lažje in boljše njihov značaj, kar je za vzgojo izredno velike važnosti;

b) ponavlja se vzeto učno gradivo mnogokrat, kar pomeni, učiti se za življenje in

c) se navajajo otroci s spremnogimi pismenimi vajami k samotvornosti.

3. Pouk z oddelki je najkompliciranejši in tudi najnapornejši, zato sodijo na take šole le najboljši in najkrepkejši učitelji.

4. Na enorazrednicah so protizakonito nastavljene učiteljice. Če se pa že morajo na take šole nastavljati — zaradi pomanjkanja učiteljev, tedaj naj se vsaj starejše, ki so že služile samostojnost.

5. Zaradi napornejšega službovanja na šolah z oddelki naj se prizna vsem onim učiteljem, ki delujejo na takih šolah, osebna ne v pokojnino vstevna denarna doklada in 35letno službovanje za doseg polne pokojnine.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Postojnsko učiteljsko društvo je imelo svoj redni občni zbor v Postojni dne 2. maja t. l. z vzporedom, ki je bil že priobčen v „Učit. Tov.“

Udeležba je bila zaradi slabega vremena bolj slaba, vzpored pa se je izvršil sledeče:

I. Pozdravi predsednik g. Dragotin Češnik navzoče tovariše in tovarišice, predvsem g. okr. šol. nadzornika Iv. Thumo, ki tako očetovsko ravna s svojim podrejenim učiteljstvom. Omenja dalje naše žalostno socialno stališče ter vzpodbuja vse k vztrajnemu delu, rekoč: Ne delajmo za beraško plačo, ampak iz ljubezni do naroda! Sklene pa svoj pozdravni govor s pozivom, da bodimo solidarni, ker le na ta način kažemo svojo zavest in moč tudi nasprotnikom.

II. Poroča tajnik Rud. Horvat o društvenem delovanju v preteklem letu, ki je pa bilo jako skromno, namreč občni zbor in ena odborova seja, čemur je pa vzrok ostra zima, jako obširen okraj ter itak preveč znano pomanjkanje naših neugodnih denarnih sredstev.

Društvo je imelo 53 rednih, 3 podporne in 3 častne člane.

njem Hočevarjevega spomenika isti dan obenem vzdali spominsko ploščo v hišo, kjer je l. 1683. umrl Valvazor.

V povišanje teh slavnosti, ki niso imele ne nemškega ne slovenskega značaja, sem izdal ilustrovano knjigo „Krško in Krčani“ in knjižico „Gurkfelder Gedenblätter“. S temi književnimi izdelki sem pomnožil književnost o domoznastvu, s katerim predmetom sem se vedno rad bavil. N. pr. v šolskih poročilih Krške meščanske šole (in v „Edinost“) sem o kranjskih trgih priobčil več drobtin po Valvazorju in po drugih virih.

Veliko sem se trudil za slovensko posojilništvo. Zaraditega naj podam najprvo tu nekaj črtic o prvem začetku slovenskih posojilnic.

Posojilništvo se je začelo v letih 1870 in dalje širiti tudi po Dol. in Gor. Avstrijskem, po Tirolskem in po ostalih nemških pokrajinah. Povsod so se snovale posojilnice ali po Schulzejevih ali po Reiffeisnovih principih. Po teh nemških deželah so snovanje posojilnic podpirale dežele. Slovensko posojilništvo se je pa razvijalo iz lastne moči.

Po zgledih čeških posojilnic in po Schulzejevih nazorih je praktično uvedel prvo slovensko posojilnico pokojni češki rojak

Odbor je bil sestavljen tako: predsednik D. Češnik; podpredsednik Fr. Mercina; tajnik Rudolf Horvat, njegova namestnica gđ. Marica Dovgan; blagajnik Anton Skala; pevovodja Ferdo Juvanec, njegov namestnik Fr. Verbič.

Nato poroča tajnik še o številu naročnikov na stanovske časopise.

Najprej prebere imena naročnikov na „Domače ognjišče“ izmed učiteljstva in šolskih vodstev, ki jih pa z ozirom na izredno majhno naročnino ni posebno mnogo; zato pozivlja učiteljstvo k večjemu zanimanju in vztrajnejši agitaciji, saj delamo s tem le zase in našo ljubljeno — šolo.

Obsoditi se pa mora zaniknost glede naročbe na naš edini slovenski pedagoški list „Popotnik“; zakaj od 45 šol, ki so v našem okraju, je samo 22 nanj naročenih, izmed 81 učiteljev pa — 9! To kaže pač malo zavesti in želje po napredku, zato se vendar že vzdramimo: saj kdor ne spoštuje se sam — podlaga je tujčevi peti!

Glede števila naročnikov na „Učit. Tov.“ in „Zvonček“ pa tajnik ni mogel navesti nobenih podatkov, ker jih vzlic pismeni prošnji ni prejel od dotičnih upravnikov. Tajnikovo poročilo se nato soglasno sprejme.

III. Blagajnik poroča, da je bilo v preteklem letu 1906. prebitka 99 K 84 h. Poleg tega pa ima društvo pri postojnski posojilnici naloženih 345 K 6 h, pri hranilnici učiteljskega konvikta pa 100 K in obresti. Računi so se našli v popolnem redu ter se je nato blagajnikovo poročilo soglasno odobrilo.

IV. Prebere tovariš Rudolf Horvat svoje poročilo „O p o u k u v oddelkih“, ki je bilo jako obširno in temeljito ter se je sprejelo s pohvalo kakor tudi vse nasvetovane teze, oziroma predlogi. Celotno poročilo se priobči na željo društvenikov v „Popotniku“.

V. Pri točki „volitve“ predlaga g. Stritar dosednji odbor, kar obvelja soglasno.

VI. Za delegate k „Zavezinemu“ zborovanju so bili na predlog g. Horvata soglasno izvoljeni sledeči gg. oziroma gospodične: Jož. Brinar, Drag. Češnik, Ferdo Juvanec, Anton Skala, Marica Dovgan in Rozina Jelenc; za namestnika: Albin Stritar in Vinko Zaletel.

VII. Pri „raznih nasvetih“ predlaga g. Horvat, da pristopi društvo z dvema deležema k „Učit. tiskovnemu društvu“ v Ljubljani, kar obvelja soglasno.

Dalje predlaga isti tovariš, da prispeva društvo svojemu bivšemu dolgoletnemu članu rajukemu, g. nadučitelju Val. Pinu, za nagrobni spomenik primeren donesek. Po kratki debati obvelja 50 K, ki se izplačajo, ko se postavi spomenik.

Glede letnine se sklene ostati pri dosedanjem znesku 2 K ter se torej ne pritrdi predlogu g. Grmka pri „Zavezinemu“ zbo-

rovanju v Šoštanju, da bi se letnina primerno povišala in potem „Učit. Tov.“ pošiljal brezplačno.

Po vzporedi je bil še svoboden razgovor o letošnji skupni konferenčni točki „Vzroki neuspešnega pouka v spisju in sredstva za izboljšanje istega.“

Pri tem razgovoru navede tov. Horvat skoraj vse vzroke in sredstva, h katerim se pristavi enega g. nadzornik. Tovariš Horvat opozori učiteljstvo končno še na vse one knjige, ki se v njih obravnava o spisju.

Nato g. predsednik z zahvalo g. predavatelju, vsem drugim navzočnikom pa za pozornost zaključil občni zbor.

Književnost in umetnost.

Popotnik. Letnik XXVIII. Štev. 4. — Učiteljstvu priporočamo v uvaževanje uvodni članek „Realne študije pri Slovencih“ (spisal V.). — I. Klemenčič priobčuje spis „Ali je slovniki pouk v ljudski šoli opravičen?“ Njegovo načelo je: Proč s teoretiškim slovnikiškim poukom! — Drag. Pribil nadaljuje svoje poročilo „Na četrtem vseučiliškem tečaju v Turnovu“. — Tudi članek „Eksperimentalna pedagogika“ (spisal Č.) je — enako prvemu — vreden uvaževanja. — V „Šolsko-higejenskih utrinkih“ govori Ign. Šijanec o gimnastiki dihanja, o njenem pomenu, njeni tehniki in metodiki. — Književno poročilo“ prijavlja razne ocene, „Razgled“ (Listek — Kronika — Pedagoški paberki) pa obsega obilico raznih zanimivih notic.

Domače ognjišče. Vsebina 4. številke: Branibor: Dajte otrokom cvetic! — Karel Wider: Alkohol in tobak. — Rudolf Horvat: O vzgoji otrok v predšolski dobi. — Domači zdravnik, Dr. B. D.: O vzrokih bolezni. — Dopisi. — Drobtine. — Tudi ta številka „Domačega ognjišča“ priča, da je list vreden vsestranske podpore. Zato ga podpirajmo!

Zlati pot. Spisal E. Brinšek. Vsebina: Vzorna ljudska šola. — Cerkev in nje preosnova. — Država in dežele. — V korist zlasti nižjih slojev. — Pogled po domovini. — Založil pisatelj. Bobovo (pošta Šmarje pri Jelšah). Cena 1 K s poštnino 5 h več.

Politiški pregled.

* **Saniranje deželnih financ na Štajerskem in Koroškem.** Osrednja vlada na Dunaju je nakazala Štajerski in Koroški brezobrestno državno posojilo, in sicer Štajerski en milijon kron, Koroški pa 400.000 K, da si sanitirata finance.

Horak v Ljubljani, ker je bil ondi že pred 50 leti združil nekatere ljubljanske obrtnike v „Obrtniško pomožno društvo“, ki je bilo v prvi vrsti denarna zadruga in je že prvotno uradovalo slovensko in nemško. Vendar je vse drugo slovensko občinstvo na posojilnice javno opozoril šele znani naš domoljub, gospod dr. Josip Vošnjak, ki je v letu 1868. potoval po Češkem, da bi se seznanil z ondotnimi razmerami in potem Slovence opozoril na vse, kar je ondi hvalevrednega našel. Res je storil blagi domoljub to v „Slovenskem Narodu“, v katerem je poudarjal posebno to, kako je na Češkem z veseljem videl, da so imeli skoro v vsaki vasi svojo „založno“. Nato je poudarjal potrebo takih zavodov za Slovence tudi v koledarju (1871) družbe sv. Mohorja, kjer je bil obenem priobčil tudi vzorna pravila. Praktično pa je poizkusil napraviti prvo slovensko posojilnico v svojem takratnem službenem kraju, v Šmarju pri Jelšah, kar se mu pa ni posrečilo, ker je bil ta kraj prehitro zapustil, preselivši se v Slovensko Bistrico. Vendar so pa istočasno ljutomerski rodoljubi po navodu Schulzejevih knjig in pravil ustanovili že l. 1871. kot društvo takorekoč prvo slovensko posojilnico, kateri je že bodoče leto tudi kot društvo sledila posojilnica pri sv. Jakobu v Rožni dolini. Da sta obe vzeli Schulzeja za vzor, to posnamemo že iz

tega, ker sta obe visoke deleže uvedli in svojo moč stavili posebno v deleže.

Zato pa imata dandanes še obe prav velike vsote v deležih. Kar se je slovenskih posojilnic prvotno osnovalo (n. pr. v Metliki), so vzele tudi le bolj Schulzeja za vzor; metliška posojilnica ima tudi dokaj visoke deleže, od katerih daje precej veliko delnine. Skoraj po enakih vzorih se je osnovala tudi prva posojilnica na Vrhniki, dasi je začela pozneje delovati. Celjska posojilnica je uvedla poleg velikih tudi male deleže in to zaradi tega, da si je pridobila s tem davčne olajšave zakona z dne 27. decembra 1880. Po njenem vzoru se je osnovalo več slovenskih posojilnic, katere strinjajo nazore Schulzejeve in Raiffeisnove in se obenem opirajo, kakor se tudi morajo, na zadružni zakon iz leta 1873.

Prva slovenska posojilnica, ki je delovala že veliko let pred zadružnim zakonom, je bila 8. junija 1874 sprejeta v smislu tega zakona v zadružni register pri c. kr. dež. sodišču v Ljubljani. To je bilo ondotno „Obrtno pomožno društvo“. Druga registrovana je bilo „Gornjesavinska posojilnica v Mozirju“, ki je bila v zadružni register v Celju sprejeta 18. avgusta 1874. (Dalje.)